

УДК 72.01

ГРИГОРЧУК Г. В., АБИЗОВ В. А.

Київський національний університет технологій та дизайну, Київ, Україна

DOI:10.30857/2617-0272.2024.4.7

ТИПОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗАКЛАДІВ ДОЗВІЛЛЯ: УКРАЇНСЬКИЙ ТА ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД

Мета: визначення класифікаційних засад сучасних центрів дозвілля для подальшого вивчення та виявлення особливостей і принципів створення їх гармонійного внутрішнього архітектурного середовища.

Методологія. Дослідження ґрунтується на методі комплексного аналізу та синтезу об'єктивних даних, отриманих з відкритих джерел. Аналітична частина спирається на матеріали тематичних публікацій, інтернет – ресурсів, а також на особистий досвід авторів. Використано методи історичного, порівняльного та типологічного аналізу.

Результати. Узагальнена, систематизована та визначена типологія сучасних центрів дозвілля з урахуванням широкого спектру ознак. Серед них основними є наступні: за територіально-містобудівним розміщенням; за розміщенням у структурі будівель; за розміром; за призначенням; за віковою ознакою; за формою власності та джерелами фінансування; за характером доступності; за соціальним аспектом. Наведено приклади сучасних центрів дозвілля в Україні та за кордоном, класифікованих за типами, з урахуванням їх розташування та особливостей функціонально-планувальної структури.

Наукова новизна. У зв'язку з популярністю в Україні багатофункціональних закладів дозвілля виникає об'єктивна потреба створювати в них ефективні сучасні простори, що задовольнятимуть потреби всіх складових закладу. Такі заклади за формою та характеристиками можна розглядати як сучасні центри дозвілля. Новизна дослідження полягає в узагальненні існуючих класифікаційних засад закладів дозвілля та визначенні типології сучасних центрів дозвілля, враховуючи широкий спектр ознак. Глибоке розуміння специфіки кожного типу центру дозвілля дозволить розробляти інтер'єри відповідної функціонально-просторової та художньо-образної організації згідно прийнятої типології.

Практична значущість. Запропонована типологія сучасних центрів дозвілля може бути основою для подальших аналітичних та практичних застосувань у сфері дослідження дизайну архітектурного середовища. Вона дозволить науковцям та фахівцям у галузі дизайну впроваджувати принципи оптимальної організації внутрішнього простору сучасних центрів дозвілля з метою досягнення гармонійного та ефективного середовища. Крім того, отримані результати можуть бути застосовані у практиці проектування та експлуатації сучасних центрів дозвілля, сприяючи покращенню їх функціональності та комфортності для користувачів.

Ключові слова: багатофункціональний заклад, класифікація, інтер'єр, дизайн, публічний простір.

Вступ. Центри дозвілля являють собою неодмінну складову архітектурного середовища населених пунктів. Розширення функцій таких закладів породжує нові вимоги до їх просторового планування та змін в дизайні внутрішнього середовища. Розвиток дизайну інтер'єрів закладів дозвілля неможливо розглядати окремо від соціально-економічних, типологічних, технічних, естетичних та інших факторів. Кожен з цих чинників має свій вплив на

розробку концепції та остаточну реалізацію дизайну інтер'єрів закладів дозвілля.

У роботі Єжова Д. В. окреслені основні чинники, які є універсальними для створення будь-якого сучасного громадського комплексу, нехтування якими може призвести до втрати важливих якостей архітектурного об'єкта. Автор підкреслює, що типологія є однією з ключових характеристик, поряд із такими важливими аспектами, як суспільство, середовище,

містобудування та конструкції. Типологічні принципи залежать від різноманітності функціонально-планувальної структури, використання сучасних технологій, універсальності внутрішнього простору та здатності забезпечувати кооперацію функцій [10]. Саме типологічні особливості та їх класифікаційні ознаки відіграють ключову роль у формуванні дизайнерського вирішення внутрішніх просторів. Недостатня дослідженість архітектурно-просторової та художньо-образної виразності сучасних закладів дозвілля обумовлює потребу вивчення сучасних тенденцій їх типологічної організації та функціонально-планувальної структури.

Швидкий темп життя та гостра проблема дефіциту часу, сучасної людини, призводять до розвитку нових і трансформації існуючих місць для проведення дозвілля, відповідно до умов сьогодення. Інтеграція та об'єднання закладів різних напрямків діяльності приводить до формування сучасних центрів дозвілля, які поєднують кілька функцій та допомагають оптимізувати використання вільного часу [4]. Такі багатофункціональні заклади стають важливою частиною публічного простору населеного пункту, маючи чітко визначені межі та зазвичай окрему архітектурну форму.

Дана тематика присутня в статті Васильченко Л. «Дозвіллева діяльність сучасної молоді» [5], яка аналізує індустрію дозвілля в Україні та закордоном, що спрямована переважно на розважальне дозвілля; Гусевої Н. «Індустрія дозвілля та її значення для соціально-економічного розвитку регіону» [6], що розглядає індустрію дозвілля як галузь економіки та класифікує дозвілля за низкою факторів; Іванечка Н. «Основні тенденції інтеграційних процесів на ринку торговельно-розважальних послуг України» [11], Успенської Т. «Основні тенденції розвитку дитячих розважальних зон та центрів дозвілля в торгово-розважальних комплексах великих

мегаполісів України» [28], які присвячено аналізу процесів формування індустрії дозвілля та розважальних зон. В той же час доцільним є узагальнити засади класифікацій закладів дозвілля. Узагальнення існуючих класифікаційних засад закладів дозвілля та розробка їх систематизованої класифікації дозволяє визначити типологію сучасних центрів дозвілля, враховуючи широкий спектр ознак.

Аналіз попередніх досліджень.

Проблему формування громадсько-культурних комплексів в Україні підіймав український вчений Куцевич В. В. Робота автора присвячена удосконаленню містобудівних принципів організації соціокультурного обслуговування разом з розробкою варіантної структурної моделі формування відповідних закладів. В дослідженні розроблена та запропонована класифікаційна матриця будівель громадсько-культурних комплексів за різноманітними ознаками: пропускнуною спроможністю; об'ємно-просторовою структурою; архітектурною типологією; формами комерційної діяльності; принципами зведення (спорудження); за складом приміщень; кількістю функцій та конструктивною системою [14].

Оскільки сучасний центр дозвілля має у собі ознаки розважального комплексу, корисною для аналізу є стаття І.В. Петрової, де розважальні комплекси розглядаються як за напрямом і змістом діяльності, кількісним складом та функціональною ознакою, так і за соціальними орієнтаціями, віком та статтю відвідувачів [21]. Дослідник Аттавна Башар розглядав багатофункціональні торгово-розважальні комплекси на прикладі країн Близького сходу. В дослідженні надані пропозиції із застосування в проектуванні чотирьох прийомів розміщення розглянутих комплексів у структурі міст: у центрі міста; в житлових мікрорайонах; в структурі громадсько-адміністративних центрів; в зоні контакту міської та приміської забудови [3]. В своїй праці дослідник Сулик Т. Р. розглядає

багатофункціональні культурні центри. Враховуючи закордонний досвід автор пропонує розглядати та класифікувати багатофункціональні центри за програмою урбоінтеграції, а саме як функціональну одиницю, комплекс, містобудівельну структуру [24]. Ґрунтовна стаття науковців Сепідех Багі, Фаршид Арам та ін. присвячена аналізу торговельних центрів в Іспанії та Ірані, як місць для проведення вільного часу сучасної людини. На прикладі порівняння подібних центрів, наводиться класифікація: традиційні торговельні центри; торговельні центри спеціалізованого типу; тематичні торговельні центри (на основі відпочинку; не орієнтовані на розваги). Ці заклади в свою чергу поділяються за розміром, спеціалізацією, розташуванням [36]. Найбільш вагомим для тематики даної статті є дослідження типології та дизайну інтер'єрів сучасних клубів. Автори статті Абизов В. А., Євтушик Х. О. комплексно розглядають аспект багатофункціональності з репрезентацією ідейного змісту сучасних клубів та пропонують наступну типологію: за віковими та гендерними ознаками; за національною приналежністю, за релігійними ознаками; за естетико-культурним спрямуванням; за територіально-містобудівним розміщенням; за розміром; за соціальним аспектом; за характером доступності; за професійною спрямованістю; за особливостями розташування; за розміщенням в будівлях [2]. В той же час проблема типології сучасних центрів дозвілля достатньо не досліджена. Недостатня вивченість проблеми зумовлює необхідність розгляду функціонально-планувальної структури, різноманітних дизайнерських і композиційних вирішень центрів дозвілля з урахуванням сучасних інновацій і вимог.

Постановка завдання. Узагальнення типологічної організації закладів дозвілля буде сприяти їх подальшому удосконаленню і розвитку в сучасних умовах. Метою статті є визначення класифікаційних засад сучасних

центрів дозвілля для подальшого вивчення та виявлення особливостей і принципів створення їх гармонійного внутрішнього архітектурного середовища.

Результати дослідження та їх обговорення. За роки незалежності в Україні в соціокультурному просторі відбулися значні трансформації, що породили нові культурні парадигми, стиль життя, організаційні практики проведення дозвілля та обумовили новий етап розвитку відповідних закладів. Сучасні напрямки формування громадських будинків і споруд, організація їх архітектурної типології та нормативного забезпечення залежить від розвитку нових соціально-економічних відносин, формування новітніх форм діяльності, що визначають особливості організації архітектурної типології. Формування нових типів багатофункціональних комплексів базується на основі розвитку і застосування сучасних технологій торгівлі, побуту, харчування, індустрії дозвілля і розваг для усіх соціальних та демографічних груп населення [13]. Прикладом таких закладів є сучасні центри дозвілля, які поєднують у собі декілька напрямів дозвілля та діяльності ділового характеру.

Є багато близьких понять, які мають спільні риси з сучасними центрами дозвілля. В ДБН В.2.2-16:2019 «Культурно-видовищні та дозвіллієви заклади» наводяться наступні визначення: центр культури та дозвілля і клубний заклад. «Центр культури та дозвілля це багатофункціональна будівля клубного закладу, призначена для проведення дозвілля всіх соціальних груп населення з наданням їм різноманітних можливостей активної творчої аматорської участі без спеціальної підготовки і відбору, а також театральної-концертної діяльності в спеціально обладнаних залах із комплексом приміщень обслуговування». «Клубний заклад це багатофункціональний заклад культури, призначений для проведення дозвілля та аматорської творчості у житловій

групі, кварталі (мікрорайоні) міста, селища, сільського поселення, діяльність якого спрямована на створення, розповсюдження та популяризацію культурних надбань» [7]. Як зазначають німецькі науковці Тріш Дж. та Окенфельс В., доцільно класифікувати заклади культури та дозвілля таким чином: заклади, що мають на меті створення та популяризацію культурних, мистецьких або художніх цінностей (палаці культури, будинки культури, культурно-мистецькі комплекси); заклади, основними функціями яких є розваги, оздоровлення або спортивна діяльність (культурно-спортивні комплекси, рекреаційні центри, розважально-рекреаційні центри); заклади, де пріоритетними є соціальна діяльність (наприклад, робота з «важкими» підлітками, людьми з інвалідністю), професійна орієнтація, надання соціально-культурної підтримки людям похилого віку, емігрантам, жінкам (соціально-культурні центри, соціальні клуби) [41].

Розглянемо існуючі пропозиції щодо типології закладів дозвілля. В статті українських вчених Абизова В. А., Вовкотруб О. М. досліджено особливості формування архітектурного середовища розважальних закладів. Автори узагальнюють особливості типології та розглядають специфіку розташування подібних закладів у містах та сільських населених пунктах; в будівлях (в окремо розташованих будівлях; у складі будівель громадських і торговельних комплексів; у вбудовано-прибудованих приміщеннях; в існуючих будівлях з перепрофілюванням та адаптацією їх для розважальних закладів). На прикладах формування дизайну інтер'єрів розважальних закладів в залежності від типу закладу автори доводять важливість комплексного вирішення питання їх раціональної функціональної, просторової, конструктивної, технологічної, інженерної організації. Здійснення перепрофілювання й реновації з урахуванням первісного об'ємно-планувального рішення в умовах

адаптації приміщень існуючих будівель і споруд, є економічно доцільним і перспективним [1].

Робота Дмитраш О. Ю. присвячена дослідженню клубних та культурно-дозвіллевих закладів при ВНЗ. Автор визначає термін такого закладу «міжуніверситетський культурний центр», та формулює його визначення: «...це багатофункціональний заклад, призначений для проведення культурно-просвітницьких, спортивно-видовищних, науково-освітніх і дозвіллевих заходів, діяльність якого спрямована на втілення співпраці закладів вищої освіти». В дослідженні розроблена класифікація міжуніверситетських культурних центрів міського розташування за типами. Культурно-дозвіллевий тип відноситься до категорії містоутворюючих та може бути міського, регіонального, державного чи міжнародного значення. Також до категорії містоутворюючого належить релігійно-просвітницький тип (в комплекс будівель може входити культові споруди). Спортивно-видовищний та науково-дослідний типи міжуніверситетських культурних центрів належать до категорії обслуговуючих. Згідно запропонованої класифікації ці заклади набувають ознаки установ повсякденного відвідування. У планувальній структурі такі заклади варто поєднувати з навчальними просторами з гнучким плануванням, бібліотеками відкритого типу та виставковими просторами. Автором доведено, що запорукою успішності та економічної рентабельності експлуатації подібних закладів є наявність в їх функційному наповненні закладів торгівлі та громадського харчування [8].

Науковець Філіпчук Ю. В. класифікує театральні-видовищні центри для дітей та молоді за містобудівним розташуванням, архітектурно-типологічними, естетичними та конструктивними рішеннями, визначивши структуро-формульальні принципи їх архітектурної типології: за розташуванням на

ділянці; за композицією та стилем фасадів; за урбаністичним вирішенням. За цими принципами можна розглядати сучасні центри дозвілля, як архітектурні типи із спеціальними ознаками (архітектурно-естетичне рішення, інтеграція в міське середовище та архітектурно-конструктивне рішення), що одночасно можуть мати спільні риси з іншими будівлями подібних центрів [29].

Аналіз цих та інших джерел, а також сучасної проєктно-будівельної практики, дозволив авторам визначити типологію сучасних центрів дозвілля за наступними основними ознаками.

1. За територіально-містобудівним розміщенням: національного (державного), міського, районного та місцевого (селищного) значення.

2. За розміщенням у структурі будівель: в окремо розташованих нових будівлях; у складі будівель громадських і торговельних комплексів; у вбудовано-прибудованих до житлових будинків приміщеннях; у існуючих будівлях і спорудах з перепрофілюванням та адаптацією їх для розважальних закладів.

3. За розміром: великі, середні, малі.

4. За призначенням: загального користування; спеціалізовані (професійно або конфесійно-орієнтовані); за професійною спрямованістю (центр дозвілля підприємців, центр дозвілля студентів).

5. За віковою ознакою: для дорослих; для дітей; для всіх вікових категорій.

6. За формою власності та джерелами фінансування: державні, приватні.

7. За характером доступності: відкриті (загальнодоступні/доступні будь-кому); закриті (орієнтовані на певну групу населення, передбачає членство лише за певних умов).

8. За соціальним аспектом: безкоштовні (державні, меценатські); демократичні (демократична цінова політика, послуги доступні широкому загалу);

коштовні (членські внески або наданні послуги не доступні широкому загалу)

Розглянемо запропоновану типологію за кожним типом на прикладі конкретних закладів в Україні і закордоном.

Поділ за територіально-містобудівним розміщенням був характерним для радянських часів, коли у селах і малих містах створювалися будинки культури, а у великих містах – палаци культури. Незважаючи на зміну епох, мережа будинків культури частково збереглась в Україні та інших країнах пострадянського простору й продовжує свою діяльність. Яскравим прикладом значущого культурно-виставкового центру національного рівня є Палац Культури та Науки у Варшаві (рис. 1), де поєднуються музеї, Конгрес-зал, кінозали, театри, школи танцю, медичні центри, ресторани, виставкові зали та басейн [19].

Прикладом центру дозвілля міського значення є Палац культури імені Лесі Українки Рівненської АЕС в місті Вараш Рівненської області, що включає в себе велику та золоту зали, конференц-зал, танцювальні приміщення, спортивні та тренажерні зали, а також кабінети для гуртків [9; 18]. Палац культури «Шинник», відкритий з 1973 року у місті Дніпро, є закладом районного рівня, в складі якого глядацький зал, кінозал, спортивні зали та приміщення для гуртків [20]. Заклад селищного рівня – комунальний заклад «Татарівський центр культури, дозвілля молоді та спорту» (рис. 2), в селі Татарів Надвірнянського району Івано-Франківської області. У центрі знаходиться великий глядацький зал, бібліотека, спортивний зал фізкультурного клубу «Олімп», музей історії та старожитностей Татарова [25].

За розміщенням у структурі будівель розглянемо наступні приклади. В окремій новій будівлі розташований один з найбільших в Україні та Східній Європі торгово-розважальний центр «Respublika Park» у місті Київ. Популярний заклад дозвілля жителів та гостей столиці містить

безліч магазинів, зони для розваг, мультимедійний кінотеатр, тематичний парк віртуальної реальності, критий зелений парк та фуд-корт [26]. В складі будівлі торгово-розважального центру «Citymall» у Лівані знаходиться розважальний комплекс «Острів скарбів». Цей центр орієнтований на сім'ї, дітей та підлітків і пропонує різноманітні ігрові майданчики, спортивні зони для більярду та боулінгу, а також простори для проведення майстер-класів і семінарів, зону бістро [38]. У вбудованому приміщенні першого поверху багато-квартирного будинку за адресою вул. Довженка, 9 в місті Івано-Франківськ, розташований дитячо-юнацький клуб «Гарт». Клуб налічує ігрові кімнати де діти можуть займатися настільним тенісом та брати участь у різноманітних настільних іграх. В актовому залі проходять дискотеки, вечори відпочинку, розважальні свята [31]. Прикладом адаптації комплексу історичних будівель під сучасні потреби є торгово-розважальний центр «Manufaktura» в польському місті Лодзь (рис. 3). Спочатку це була ткацька мануфактура, а після реконструкції приміщення стало місцем для розміщення музеїв, ресторанів, боулінгу, скеледрому, готелю та музею родини

Познаньських, яка колись володіла фабрикою [15].

Центри дозвілля різного призначення, розташування та спрямованості можна класифікувати за розміром. Великі комплекси, такі як сімейний спортивно-відпочинковий центр «Leoland» у Львові мають понад п'ять основних зон. «Leoland» є результатом реконструкції спортивного комплексу «Україна» з елементами реновації та включає дитячий пізнавальний простір, футбольний клуб, фуд-хол, фітнес-клуб, тенісні корти, басейн, SPA-зону та багатофункціональний Івент-Хол, що використовується для проведення різноманітних заходів [23]. Середні центри дозвілля містять до 4 основних приміщень. На рис. 4 представлено приклад подібного закладу — Центр культури та дозвілля Полтавської міської територіальної громади, в якому створені всі необхідні умови для відпочинку і розваг. В складі центру: глядацька зала, велика та мала дискотечно-виставкові зали, простір Прес-центру для проведення конференцій і семінарів [33]. До 3 основних приміщень включають малі центри дозвілля, такі як Центр дозвілля для людей похилого віку, створений на базі Тростянецького територіального центру соціального обслуговування [32]

Рис. 1. Палац Культури та Науки
(м. Варшава, Польща, 1955)

Рис. 2. Центр культури, дозвілля молоді та спорту
(с. Татарів, Україна, 2014)

Рис. 3. «Manufaktura»
(м. Лодзь, Польща, 2006) [39]

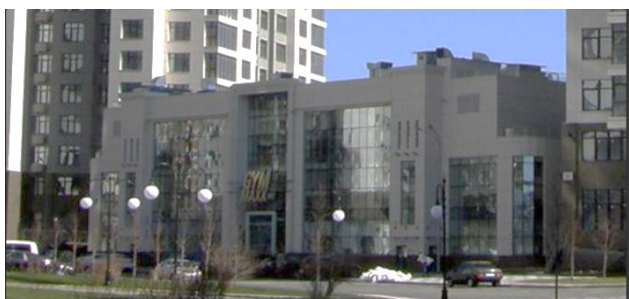
Рис. 4. Центр культури та дозвілля
(м. Полтава, Україна, 2021)

Рис. 5. «Menorah»
(м. Дніпро, Україна, 2012) [34]

Рис. 6. Палац студентів НЮУ ім. Ярослава Мудрого
(м. Харків, Україна, 2004)

Рис. 7. «Gutmaxh» (м. Київ, Україна, 2019) [30]

Рис. 8. «Lubava» (м. Черкаси, Україна, 2013)

Рис. 9. «DreaM Club» (м. Дніпро, Україна, 2020)

Рис. 10. «Rio Club» (м. Дніпро, Україна)

Серед центрів дозвілля за призначенням можемо виділити наступні заклади. Закладом загального користування є культурно-виставковий комплекс національного значення Палац Культури та Науки у Варшаві (рис. 1). Вдалий приклад спеціалізованого конфесійно-орієнтованого закладу – культурно-діловий комплекс «Menorah» у місті Дніпро (рис. 5), що створений за традиціями єврейської культури. Це найбільший багатофункціональний центр в місті, який включає музей «Пам'ять єврейського народу та Голокосту в Україні», платформи для подій і мистецтв, магазини, ресторани, готель, салон краси та фітнес-зал, зали для проведення заходів та приміщення різного призначення [12]. Палац студентів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого в Харкові (рис. 6) є прикладом закладу дозвілля за професійною спрямованістю. Це сучасний комплекс, що включає один з найкращих театральних концертних залів в Україні, а також оснащений малою залом, студією звукозапису з високим класним обладнанням, спеціалізованими приміщеннями для запису вокалу та просторими холами з кафе [16].

Серед центрів дозвілля, орієнтованих на різні вікові категорії, варто виокремити наступні заклади. Спортивний комплекс «Smartass», що розташований у вбудованому приміщенні на вулиці Жилинській, 41А у Києві, спеціалізується на активному відпочинку виключно дорослої аудиторії. Він поєднує в собі тренажерний зал і атмосферу нічного клубу, створюючи унікальний формат для любителів фітнесу. В складі центру: зони для групових занять, ресторан, ексклюзивна зона для членів клубу з коворкінгом і салон краси [27]. У багатофункціональному закритому приватному закладі «Гутмах» (рис. 7), нова будівля якого розташована на території комплексу «Новопечерські Липки» у Києві працює Дитячий клуб, призначений виключно для дітей віком від 0 до 15 років.

Клуб пропонує фітнес-заняття, а також творчі, розвиваючі заняття та послуги школи раннього розвитку [40].

Центр дозвілля та розваг «Lubava», що знаходиться в самому центрі Черкас (рис. 8) став улюбленим місцем відпочинку для відвідувачів усіх вікових категорій. Більше 50 років ця територія належала трикотажній фабриці. Після масштабної реконструкції, будівлю фабрики «Lubava» перетворено на торгово-розважальний комплекс із магазинами, дитячою зоною, ресторанами та кінотеатром [35].

Розглядаючи заклади за формою власності та джерелами фінансування, можна виділити наступні заклади дозвілля. Комунальний заклад «Татарівський центр культури, дозвілля молоді та спорту», що знаходиться в селі Татарів Надвірнянського району Івано-Франківської області (рис. 2), є прикладом державної установи. Фінансування діяльності відбувається за рахунок коштів з місцевого бюджету [25]. На відміну від цього, фітнес-центр «Гутмах» (рис. 7), розташований на території ЖК «Новопечерські Липки» в Києві, є закритим приватним комплексом для всієї родини. Це сучасний елітний заклад, що включає тренажерний зал, літню терасу, футбольну арену, дитячий клуб, SPA-комплекс, салон краси, ресторани та фітнес-бари. Як приватна установа, він надає послуги та інфраструктуру, спрямовану на задоволення потреб своїх клієнтів на високому рівні [40].

Залежно від характеру доступності, можна навести такі приклади. Відкритий, загальнодоступний багатофункціональний комплекс «CityMall» у Лівані включає гіпермаркет, магазини, кафе, ресторани, кінозал, критий майданчик для картингу та розважальний центр для всієї родини «Острів скарбів» [38]. Натомість бізнес-клуби, як «CORE Business Club» у Львові, є прикладами закритих закладів дозвілля, орієнтованих на керівників і власників бізнесу. Члени таких клубів беруть участь у

спільних подорожах, спортивних та культурних заходах, що сприяє неформальному спілкуванню та встановленню ділових зв'язків [37].

За соціальним аспектом доцільно відзначити наступні заклади. До безкоштовних закладів можна віднести Центр дозвілля для людей похилого віку, відкритий У 2016 році на базі Тростянецького територіального центру соціального обслуговування, який фінансується Фондом Східна Європа. У цьому центрі створені клуби та гуртки за інтересами, надаються соціально-побутові послуги, а також консультації лікарів, юристів та інших фахівців [32]. Демократичний заклад «DreaM Club» (рис. 9) у спальному районі міста Дніпро, пропонує широкий спектр розваг для всіх вікових категорій населення за помірними цінами. Цей сімейний розважальний комплекс, розташований у новій триповерховій будівлі, включає ресторанну зону, ігрові майданчики, басейн з кульками, батутну арену, фітнес-зону [22]. Елітний заклад «Rio Club» (рис. 10) у місті Дніпро, є прикладом платних закладів, де висока вартість послуг обмежує коло відвідувачів. В складі будівлі «Rio Club» розкішний ресторан, банкетний зал, кав'ярня,

нічний клуб та конференц-зал для проведення різноманітних заходів [17].

Висновки. Для подальшого дослідження особливостей та характеристик відповідної функціонально-просторової та художньо-образної організації інтер'єрів наведені приклади сучасних закладів дозвілля в Україні і закордоном за різноманітними ознаками. А саме: за територіально-містобудівним розміщенням; за розміщенням у структурі будівель; за розміром; за призначенням; за віковою ознакою; за формою власності та джерелами фінансування; за характером доступності; за соціальним аспектом. При розгляді прикладів виявлено, що сучасний центр дозвілля може мати в собі в собі ознаки кількох типів закладів дозвілля. Запропонована типологія сучасних центрів дозвілля з урахуванням виявленої особливості надасть змогу майбутнім дослідникам та дизайнерам вивчати особливості кожного типу або сполучень типів центрів дозвілля та впроваджувати засади створення їх гармонійного та ефективного внутрішнього простору. Дослідження може бути використано при проектуванні та експлуатації сучасних центрів дозвілля.

Література:

1. Абизов В. А., Вовкотруб О. М. Особливості типології та дизайну розважальних закладів. *Art and Design*. 2018. № 3. С. 30–40. <https://doi.org/10.30857/2617-0272.2018.3.3>.
2. Абизов В. А., Євтушик Х. О. Сучасні клуби: типологія та дизайн інтер'єру. *Art and Design*. 2023. № 4. С. 19–30. <https://doi.org/10.30857/2617-0272.2022.4.2>.
3. Аттавна Башар. Принципи архітектурно-планувальної організації торгово-розважальних комплексів (на прикладі країн Близького Сходу): автореф. дис. ... канд. арх.: 18.00.02. Київ, 2011. 22 с.
4. Березко О. В. Архітектурно-планувальна організація комунікативного простору у структурі торгово-розважальних центрів: дис. ... канд. арх.: 17.10.07. Львів, 2017. 225 с.
5. Васильченко Л. Дозвіллєва діяльність сучасної молоді. *Культурні та мистецькі студії*

XXI століття: науково-практичне партнерство: матеріали міжнар. симпозіуму (м. Київ, 6 червня, 2019 р), Київ, 2019. 403 с.

6. Гусєва Н. Індустрія дозвілля та її значення для соціально-економічного розвитку регіону. *Економічна та соціальна географія*. 2016. № 75. С. 55–62.

7. ДБН В.2.2-16-2019 «Культурно-видовищні та дозвіллєві заклади». [Чинний від 2019-11-01]. Вид. офіц. Київ. Мінрегіонбуд України, 2019. С.6-8.

8. Дмитраш О. Ю. Принципи формування архітектурної типології і проектування міжуніверситетських культурних центрів: дис.канд. арх.:18.00.02. Львів, 2021. 218 с.

9. Дмитрук Р. Вараський Палац культури відновив свою роботу. *Район Вараш*. URL: <https://varash.rayon.in.ua/news/341140-varaskii-palats-kulturi-vidnoviv-svoiu-robotu> (Дата звернення: 21.07.2024).

10. Єжов Д. В. Основи формування архітектури водно-розважальних комплексів: автореф. дис. ... канд. арх. : 18.00.02. Одеса, 2008. 20 с.
11. Іванечко Н. Основні тенденції інтеграційних процесів на ринку торговельно-розважальних послуг України. *Галицький економічний вісник*. 2010. № 3. С. 69-73.
12. Культурно-діловий центр у Дніпрі Menorah Center. *Menorah Center*. URL: <https://menorah-center.com> (Дата звернення: 11.07.2024).
13. Куцевич В. В. Архітектурна типологія громадських будинків і споруд. Сучасні тенденції розвитку. *Сучасні проблеми архітектури та містобудування*. 2014. №35. С. 376-384.
14. Куцевич В. В. Реформування архітектурно-методологічної бази проектування об'єктів соціокультурного призначення в сучасних умовах України : автореф. дис. ... д-ра арх. : 18.00.02 . Київ. 2004. С. 9-16.
15. Ностальгія за індустріальним духом міст. Реновація заводів і фабрик. URL: <https://pragmatika.media/nostalgija-za-industrialnim-duhom-mist-renovacija-zavodiv-i-fabrik/> (Дата звернення: 04.08.2024).
16. Офіційний сайт Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. URL: <https://nlu.edu.ua/studentam/dozvillya/kulturno-prosvitnyczkyj-czentr-dvorecz-studentiv/> (Дата звернення: 11.08.2024).
17. Офіційний сайт Rio-club. URL: <https://rio-club.com.ua/> (Дата звернення: 17.07.2024).
18. Офіційна сторінка Палац культури ім. Лесі Українки. URL: [https://www.facebook.com/photo/?fbid=211354664559025&set=a.211354621225696\(37\)](https://www.facebook.com/photo/?fbid=211354664559025&set=a.211354621225696(37)) (Дата звернення: 04.08.2024).
19. Палац культури і науки. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Палац_культури_і_науки (Дата звернення: 15.07.2024).
20. Палац культури «Шинник». URL: https://www.dnipro.lib.dp.ua/index.php?route=information/news/info&news_id=197 (Дата звернення: 15.07.2024).
21. Петрова І. В. Розважальний комплекс в сучасній Україні: проблема типології. *Вісник Маріупольського державного університету. Філософія, культурологія, соціологія*. 2015. № 10. С. 140-148.
22. Сімейний розважальний комплекс Dream Club. URL: <https://www.dreamclub.dp.ua> (Дата звернення: 05.08.2024).
23. Спортивно-розважальний центр Leoland у Львові. URL: <https://his.ua/article/martins-sportivno-rozvajalniy-tsentr-leoland-u-lvovi> (Дата звернення: 10.07.2024).
24. Сулик Т. Р. Поняття багатофункціональних культурних центрів та програми їхнього формування. *Сучасні проблеми архітектури та містобудування*. 2011. № 27. С. 297-303.
25. Татарівський центр культури, дозвілля, молоді та спорту. URL: <https://vorokhtianska-rada.gov.ua/kultura/tatarivskiy-czentr-kultury-dozvillya-molodi-ta-sportu/> (Дата звернення: 02.08.2024).
26. Торгово-розважальний центр Respublika Park. URL: <https://respublikapark.com.ua/> (Дата звернення: 04.07.2024).
27. У Києві відкривається спортклуб від співзасновника Monobank Дубілета. URL: <https://bzh.life/ua/mesta-i-veshi/v-kieve-otkryvaetsya-sportklub-ot-soosnovatelya-monobank-dubileta> (Дата звернення: 04.07.2024).
28. Успенська Т. О. Основні тенденції розвитку дитячих розважальних зон та центрів дозвілля в торгово-розважальних комплексах великих мегаполісів України. *Архітектурний вісник КНУБА*. 2013. № 1. С. 162-168.
29. Філіпчук Ю. В. Архітектурна типологія театральних видовищних центрів для дітей та молоді : дис... д-ра філософії: 191 – архітектура та містобудування. Львів, 2021. 263 с.
30. Фітнес-центр Гуммах. URL: <https://wikimapia.org/21947161/uk/> (Дата звернення: 01.01.2025).
31. Центр дозвілля дітей та юнацтва за місцем проживання. URL: <http://www.kluby.if.ua> (Дата звернення: 04.08.2024).
32. Центри дозвілля для літніх людей. URL: <https://oldsite.eef.org.ua/program-project/tsentry-dozvillya-dlya-litnih-lyudej/> (Дата звернення: 01.08.2024).
33. Центр культури та дозвілля. Виставкова зала. URL: [https://visitpoltava.com/uk/micedata/view?id=2\(38\)](https://visitpoltava.com/uk/micedata/view?id=2(38)) (Дата звернення: 08.08.2024).
34. Центр «Менора». <https://zhovtivody.dp.ua/tourism/tsentr-menora/> (Дата звернення: 11.08.2024).
35. Центр. ТРЦ Lubava. URL: <https://lubava.ua/shopping-mall> (Дата звернення: 04.08.2024).
36. Baghaee S. et al. Driving factors behind the social role of retail centers on recreational activities *Cogent Business & Management*. 2021. Vol. 8, No. 1. P. 1905218. <https://doi.org/10.1080/23311975.2021.1905218>.
37. Core Business Club. URL: <https://core-business.club> (Дата звернення: 01.08.2024).

38. Entertainment- Citymall Lebanon. URL: <https://citymall.com.lb/entertainment/> (Дата звернення: 14.07.2024).

39. File:Rynek Manufaktury.jpg Wikimedia Commons. URL: <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=130885895> (Дата звернення: 01.11.2024).

40. Гиммах – фітнес клуб преміум класу. URL: <https://gymmaxx.com/> (Дата звернення: 21.07.2024).

41. Triesch G., Ockenfels W. Interessenverbände in Deutschland: ihr Einfluss in Politik, Wirtschaft und Gesellschaft. - München; Landsberg am Lech: Olzog, 1995.

References:

1. Abyzov, V. A., & Vovkotrub, O. M. (2018). Osoblyvosti typolohii ta dyzainu rozvazhalnykh zakladiv [Features of the typology and design of entertainment venues]. *Art and Design*, 33, 30–40. <https://doi.org/10.30857/2617-0272.2018.3.3> [in Ukrainian].

2. Abyzov, V. A., & Yevtushik, H. O. (2022). Suchasni kluby: typolohiia ta dyzain interieru. [Modern clubs: typology and interior design]. *Art and Design*, 4, 19–30. <https://doi.org/10.30857/2617-0272.2022.4.2> [in Ukrainian].

3. Attavna, Bashar (2011). Pryntsypy arkhitekturno-planuvanoi orhanizatsii torhovo-rozvazhalnykh kompleksiv (na prykladi krain Blyzkohe Skhodu) [Principles of architectural and planning organisation of shopping and entertainment complexes (on the example of the Middle East)]. Extended abstract of candidate's thesis. Kyiv: KNUBA [in Ukrainian].

4. Berezko, O. V. (2017). Arkhitekturno-planuvalna orhanizatsiia komunikativnoho prostoru u strukturi torhovo-rozvazhalnykh tsestriv [Architectural and planning organization of communicative space in the structure of shopping and entertainment centers]. Candidate's thesis. Lviv: Lviv Polytechnic [in Ukrainian].

5. Vasylychenko, L. (2019). Dozvillieva diialnist suchasnoi molodi [Leisure activities of contemporary youth]. Cultural and artistic studies of the 21st century: scientific and practical partnership: materialy mizhnarodnogo sympoziumu (6 chervnia 2019 roku) – Proceedings of the 3rd International Symposium. Kyiv [in Ukrainian].

6. Husieva, N. (2016). Industriia dozvillia ta yii znachennia dlia sotsialno-ekonomichnoho rozvytku rehionu [Leisure industry and its significance for the

socio-economic development of the region]. *Ekonomichna ta sotsialna heohrafiia*, 75, 55–62 [in Ukrainian].

7. *Kulturno-vidovyshchni ta dozvillievy zaklady* [Cultural, entertainment and leisure facilities]. (2019). DBN V.2.2-16-2019 from 01 November 2019. Kyiv: Minrehionbud Ukrainy [in Ukrainian].

8. Dmytrash, O. Y. (2021). Pryntsypy formuvannia arkhitekturnoi typolohii proiektuvannia mizhuniversitytetskykh kulturnykh tsestriv [Principles of forming the architectural typology of designing inter-university cultural centers]. Extended abstract of candidate's thesis. Lviv: Lviv Polytechnic [in Ukrainian].

9. Dmytruk, R. Varas Palace of Culture resumes its work. URL: <https://varash.rayon.in.ua/news/341140-varaskii-palats-kulturi-vidnoviv-svoiu-robotu> (Last accessed: 21.07.2024). [in Ukrainian].

10. Yezhov, D. V. (2008). Osnovy formuvannia arkhitektury vodno-rozvazhalnykh kompleksiv [Fundamentals of the architecture of water and entertainment complexes]. Extended abstract of candidate's thesis. Kyiv: KNUBA [in Ukrainian].

11. Ivanechko, N. (2010). Osnovni tendentsii intehratsiinykh protsesiv na rynku torhovelno-rozvazhalnykh posluh Ukrainy [Basic tendencies of integration processes in the market of trade and entertaining services of Ukraine]. *Halytskyi ekonomichnyi visnyk*, 3, 69–73 [in Ukrainian].

12. Menorah Centre is a cultural and business centre in Dnipro. *Menorah Center*. URL: <https://menorah-center.com> (Last accessed: 11.07.2024) [in Ukrainian].

13. Kutsevych, V. V. (2014). Arkhitekturna typolohiia hromadskykh budynkiv i sporud. Suchasni tendentsii rozvytku [Architectural typology of public buildings and structures. Contemporary development trends]. *Suchasni problemy arkhitektury ta mistobuduvannia*, 35, 376–384 [in Ukrainian].

14. Kutsevych, V. V. (2004). Reformuvannia arkhitekturno-metodolohichnoi bazy proiektuvannia obektiv sotsiokulturnoho pryznachennia v suchasnykh umovakh Ukrainy [Reforming the architectural and methodological basis of designing objects of socio-cultural purpose in modern conditions of Ukraine]. Extended abstract of doctor's thesis. Kyiv: KNUBA [in Ukrainian].

15. Nostalgia for the industrial spirit of cities. Renovation of plants and factories. URL: <https://pragmatika.media/nostalgija-za-industrialnim-duhom-mist-renovacija-zavodiv-i-fabrik/> (Last accessed: 04.08.2024) [in Ukrainian].

16. Official website of Yaroslav Mudryi National Law University. URL: <https://nlu.edu.ua/studentam/dozvillya/kulturno-prosvitnyczkyj-czentr-dvorecz-studentiv/> (Last accessed: 11.08.2024). [in Ukrainian].
17. Rio-club official site. URL: <https://rio-club.com.ua/> (Last accessed: 17.07.2024) [in Ukrainian].
18. The official website of the Lesya Ukrainka Palace of Culture. URL: [https://www.facebook.com/photo/?fbid=211354664559025&set=a.211354621225696\(37\)/](https://www.facebook.com/photo/?fbid=211354664559025&set=a.211354621225696(37)/) (Last accessed: 04.08.2024). [in Ukrainian].
19. Palace of Culture and Science. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Палац_культури_і_науки (Last accessed: 15.07.2024). [in USA].
20. Palace of Culture 'Shinnik'. URL: https://www.dnipro.lib.dp.ua/index.php?route=information/news/info&news_id=197 (Last accessed: 15.07.2024). [in Ukrainian].
21. Petrova, I. V. (2015). Rozvazhalnyi kompleks v suchasni Ukraini: problema typolohii [Entertainment complex in modern Ukraine: the problem of typology]. *Visnyk Mariupolskoho derzhavnoho universytetu. Filosofii, kulturolohiia, sotsiolohiia – Bulletin of Mariupol State University. Philosophy, Cultural Studies, Sociology*, 10, 140-148 [in Ukrainian].
22. Family entertainment complex Dream Club. URL: <https://www.dreamclub.dp.ua> (Last accessed: 05.08.2024). [in Ukrainian].
23. Leoland sports and entertainment centre in Lviv. URL: https://his.ua/article/martins-sportivno-rozvazhalniy-tsentri-leoland-u-lvovi_2023-11-29 (Last accessed: 10.07.2024). [in Ukrainian].
24. Sulyk, T. R. (2011). Poniattia bahatofunktsionalnykh kulturnykh tsestriv ta prohramy yikhnoho formuvannia [The concept of multifunctional cultural centers and programs for their formation]. *Suchasni problemy arkhitektury ta mistobuduvannia – Current Issues of Architecture and Urban Planning*, 27, 297-303 [in Ukrainian].
25. Tatariv Centre for Culture, Leisure, Youth and Sports. URL: <https://vorokhtianska-rada.gov.ua/kultura/tatarivskiy-czentr-kultury-dozvillya-molodita-sportu/> (Last accessed: 02.08.2024). [in Ukrainian].
26. Respublika Park shopping and entertainment centre. URL: <https://respublikapark.com.ua/> (Last accessed: 04.07.2024). [in Ukrainian].
27. Monobank co-founder Dubilet opens a sports club in Kyiv. URL: <https://bzh.life/ua/mesta-i-veshi/v-kieve-otkryvaetsya-sportklub-ot-soosnovatelya-monobank-dubileta> (Last accessed: 04.07.2024). [in Ukrainian].
28. Uspenska, T. O. (2013). Osnovni tendentsii rozvytku dytiachykh rozvazhalnykh zon ta tsestriv dozvillya v torhovo-rozvazhalnykh kompleksakh velykykh mehapolisiv Ukrainy [Main tendencies of development of children's entertainment zones and leisure centers in shopping and entertainment complexes of large megacities of Ukraine]. *Arkhitekturnyi visnyk KNUBA – Architectural Bulletin of KNUBA*, 1, 162–168 [in Ukrainian].
29. Filipchuk, Y. V. (2021). Arkhitekturna typolohiia teatralno-vydovyshchnykh tsestriv dlia ditei ta molodi [Architectural typology of theatrical and entertainment centers for children and youth]. Candidate's thesis. [in Ukrainian].
30. Fitness center Gymmaxx. URL: <https://wikimapia.org/21947161/uk/> (Last accessed: 20.12.2024) [in Ukrainian].
31. Leisure centre for children and young people at the place of residence. URL: <http://www.kluby.if.ua> (Last accessed: 04.08.2024) [in Ukrainian].
32. Leisure centres for the elderly. URL: <https://oldsite.eef.org.ua/program-project/tsestry-dozvillya-dlya-litnih-lyudej/> (Last accessed: 01.08.2024) [in Ukrainian].
33. Centre for Culture and Leisure. Exhibition hall. URL: [https://visitpoltava.com/uk/micedata/view?ld=2\(38\)/](https://visitpoltava.com/uk/micedata/view?ld=2(38)/) (Last accessed: 08.08.2024) [in Ukrainian].
34. Menorah Centre. URL: <https://zhovtivody.dp.ua/tourism/tsestr-menora/> (Last accessed: 11.08.2024) [in Ukrainian].
35. The centre of the Lubava shopping and entertainment centre. URL: <https://lubava.ua/shopping-mall> (Last accessed: 04.08.2024) [in Ukrainian].
36. Baghaee, S. et al. (2021) Driving factors behind the social role of retail centers on recreational activities *Cogent Business & Management*, 1, 1905218. <https://doi.org/10.1080/23311975.2021.1905218>.
37. Core Business Club. URL: <https://core-business.club> (Last accessed: 01.08.2024) [in Ukrainian].
38. Entertainment – Citymall Lebanon. URL: <https://citymall.com.lb/entertainment/> (Last accessed: 14.07.2024) [in Ukrainian].
39. File: Rynek Manufactory.jpg. *Wikimedia Commons*. URL: <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=130885895> (Last accessed: 01.11.2024).
40. Gymmaxx is a premium fitness club. URL: <https://gymmaxx.com/> (Last accessed: 21.07.2024) [in Ukrainian].

41. Triesch, G., & Ockenfels, W. (1995). *Interessenverbände in Deutschland: ihr Einfluss in Politik, Wirtschaft und Gesellschaft* [Interest Groups in Germany: Their Influence in Politics, Economy, and Society]. München: Olzog [in Germany].

HRYHORCHUK H. V., **ABYZOV V. A.**

Kyiv National University of Technologies and Design, Kyiv, Ukraine

TYOPOLOGICAL FEATURES OF LEISURE FACILITIES: UKRAINIAN AND FOREIGN EXPERIENCE

Purpose: to determine the classification principles of modern leisure centres for further study and identify the features and principles of creating their harmonious internal architectural environment.

Methodology. The research is based on the method of comprehensive analysis and synthesis of objective data obtained from open sources. The analytical part is based on materials from thematic publications, Internet resources, and the authors' personal experience. The methods of historical, comparative and typological analysis are used.

Results. The typology of modern leisure centres has been generalised, systematised and defined, taking into account a wide range of features. Among them, the main ones are the following: by territorial and urban planning location; by location in the structure of buildings; by size; by purpose; by age; by form of ownership and sources of financing; by the nature of accessibility; by social aspect. The article provides examples of modern leisure centres in Ukraine and abroad, classified by type, taking into account their location and peculiarities of functional and planning structure.

Scientific novelty. Due to the popularity of multifunctional leisure facilities in Ukraine, there is an objective need to create effective modern spaces in them that will meet the needs of all components of the institution. Such facilities can be considered as modern leisure centres in terms of their form and characteristics. The novelty of the study is to summarise the existing classification principles of leisure facilities and define the typology of modern leisure centres, taking into account a wide range of features. A deep understanding of the specifics of each type of leisure centre will allow to develop interiors of the appropriate functional-spatial and artistic-figurative organisation according to the accepted typology.

Practical significance. The proposed typology of modern leisure centres can be the basis for further analytical and practical applications in the field of architectural environment design research. It will allow scientists and design professionals to implement the principles of optimal organisation of the interior space of modern leisure centres in order to achieve a harmonious and efficient environment. In addition, the results obtained can be applied in the practice of designing and operating modern leisure centres, contributing to the improvement of their functionality and comfort for users.

Keywords: multifunctional facility, classification, interior, design, public space.

ІНФОРМАЦІЯ
ПРО АВТОРІВ:

Григорчук Ганна Віталіївна, аспірантка, кафедра дизайну інтер'єру і меблів, Київський національний університет технологій та дизайну, ORCID 0009-0002-9485-6979, **e-mail:** bp08@meta.ua

Абизов Вадим Адільєвич, д-р арх., професор, професор кафедри дизайну інтер'єру і меблів, Київський національний університет технологій та дизайну, ORCID 0000-0002-5494-8230, Scopus 57196951264, **e-mail:** vaddimm77@gmail.com

Цитування за ДСТУ: Григорчук Г. В., Абизов В. А. Типологічні особливості закладів дозвілля: український та закордонний досвід. *Art and design*. 2024. №4(28). С. 89–101.

Citation APA: Григорчук, Г. В., Абизов, В. А. (2024) Типологічні особливості закладів дозвілля: український та закордонний досвід. *Art and design*. 4(28). 89–101.

[https://doi.org/
10.30857/2617-
0272.2024.4.7](https://doi.org/10.30857/2617-0272.2024.4.7)